

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА**

ISSN: 1857-7342

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2011**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА**

Издавачки совет

д-р Саша Митрев
д-р Кирил Цацков
д-р Кирил Барбареев
д-р Зоранчо Малиниов
д-р Звонимир Николовски
д-р Трајче Нацев
м-р Александар Донски
м-р Оливер Цацков
м-р Верица Јосимовска

Редакциски одбор

д-р Кирил Цацков
д-р Зоранчо Малиниов
д-р Звонимир Николовски
д-р Трајче Нацев
м-р Александар Донски
м-р Оливер Цацков

Главен и одговорен уредник

д-р Кирил Цацков

Единица на Универзитетот
Институт за историја и археологија

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров
Благој Михов

Печати

Печатница „Европа 92“ - Кочани
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Институт за историја и археологија
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

СОДРЖИНА

м-р Александар Донски ВОВЕД	7
д-р Тодор Чепреганов, д-р Ѓорѓи Чакарјаневски МАКЕДОНИЗМОТ ВО ВРЕМЕТО НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ	9
д-р Кирил Цацков НЕОДМИНЛИВАТА ПЕДАГОШКА ДЕЈНОСТ НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ ВО ШТИП И ВО ПРИЛЕП	17
д-р Ѓорѓи Малковски ПРОПАГАНДИТЕ НА БАЛКАНСКИТЕ ДРЖАВИ ВО ВРЕМЕТО НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ	25
д-р Силвана Сидоровска-Чуповска ПРОСВЕТАТА ВО ШТИП ВО ВРЕМЕТО НА ПРЕРОДБАТА	31
д-р Александар Илиевски ПЕДАГОШКО-АНДРАГОШКАТА ДЕЈНОСТ НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ	41
д-р Михајло Георгиевски ПРОСВЕТИТЕЛСКИТЕ ПОГЛЕДИ НА КРАТОВСКИОТ УЧИТЕЛ ДИМИТАР ПОП ЈОСИФОВИЧ, СОВРЕМЕНИК НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ, ИЗНЕСЕНИ ВО НЕГОВИТЕ РАКОПИСИ ОД 1858 И 1869 ГОДИНА	51
м-р Дора Јурукова ЗНАЧЕЊЕТО НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ ЗА УЧИТЕЛСКАТА ДЕЈНОСТ ВО МАКЕДОНИЈА	57
д-р Наташа Котлар-Трајкова МАКЕДОНСКОТО ПРАШАЊЕ И ПЕТКО РАЧОВ СЛАВЕЈКОВ	61
д-р Билјана Ристовска-Јосифовска ИСТОРИСКИТЕ ПРЕСЕЛБИ ОД МАКЕДОНИЈА ВО ОБЛАСТА ТУЗЛУК ВО БУГАРИЈА (втората половина на XIX и почетокот на XX век)	67

проф. Трајче Мицески, спец. Роберт Конески, дипл.теолог ЕДУКАТИВНО-МЕНАЏЕРСКО-ЛИДЕРСКИТЕ ОДЛИКИ НА ДИРЕКТОРОТ НА НАРОДНОТО УЧИЛИШТЕ ВО ПРИЛЕП (1874-1877) - ЈОСИФ КОВАЧЕВ.....	73
д-р Зоранчо Малинов ФОЛКЛОРНИ И ЕТНОГРАФСКИ МАТЕРИЈАЛИ ПУБЛИКУВАНИ ОД ШТИПЈАНИ КОН КРАЈОТ НА XIX ВЕК	85
д-р Снежана Јованова-Митковска НЕКОИ СОГЛЕДУВАЊА ЗА „ЗВУЧНАТА МЕТОДА“ НА КОВАЧЕВ	97
д-р Александар Трајановски НАРОДНООПШТИНСКИ И ПЕДАГОШКО-БОГОСЛОВСКИ УЧИЛИШТА ВО МАКЕДОНИЈА КОН СРЕДИНАТА НА XIX ВЕК (ПО ПРИМЕРОТ НА УЧИТЕЛСТВУВАЊЕТО НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ, Д. МИЛАДИНОВ, СЛ. ДИНГОВА, К. ШАПКАРЕВ И ДРУГИ)	109
д-р Валентина Миронска-Христовска УЛОГАТА НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ ВО МАКЕДОНСКАТА ПРОСВЕТНА ТРАДИЦИЈА	123
м-р Елена Јосимовска УЧИЛИШТАТА ВО ШТИП ПРЕД И ПО ЈОСИФ КОВАЧЕВ	133
м-р Ванѓа Димитријева ЈОСИФ КОВАЧЕВ И ЗНАЧЕЊЕТО НА НЕГОВАТА ЛИЧНОСТ ВО КУЛТУРНОТО ПОЛЕ НА МАКЕДОНИЈА.....	137
м-р Ирена Китанова ЕТИЧКО-ЕСТЕТСКИТЕ СЕГМЕНТИ ВО БУКВАРОТ НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ.....	141
Донче Ефремов, Емилија Корунска ЈОСИФ КОВАЧЕВ И НЕГОВОТО ВРЕМЕ	145
м-р Оливер Цацков ЈОСИФ КОВАЧЕВ - УЧЕНИК И УЧИТЕЛ.....	151

м-р Ленче Насев

ПОГЛЕД КОН ЖИВОТОТ И ДЕЛНОСТА НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ
– ИСТАКНАТ МАКЕДОНСКИ ПЕДАГОГ И РЕФОРМАТОР ОД
ШТИП 155

Иван Котев, Милена Цацкова

ПРЕРОДБЕНСКОТО ДВИЖЕЊЕ ВО СТРУМИЦА И
СТРУМИЧКО И УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА АРСЕНИ
КОСТЕНЦЕВ 163

м-р Верица Јосимовска

ДЕЛАТА НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ И ВРЕМЕТО ВО КОЕ ГИ
СОЗДАВАШЕ 175

м-р Кире Филов

РАЗВОЈОТ НА ПРОСВЕТНАТА ДЕЛНОСТ ВО ШТИП ПРЕД,
ЗА ВРЕМЕ И ПО ЈОСИФ КОВАЧЕВ 179

Лидија Камчева

ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ И НЕГОВОТО УЧИТЕЛСТВУВАЊЕ ВО ШТИП 185

м-р Марија Коцева

ОБРАЗОВАНИЕТО ЗА УЧИТЕЛИ ПО ВТОРАТА СВЕТСКА
ВОЈНА 191

УДК: 37.011.3-051(497.731)
929Ковачев, Ј.

м-р Ленче Насев
Факултет за музичка уметност
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

ПОГЛЕД КОН ЖИВОТОТ И ДЕЈНОСТА НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ – ИСТАКНАТ МАКЕДОНСКИ ПЕДАГОГ И РЕФОРМАТОР ОД ШТИП

Јосиф Антон Ковачев е роден на 14 јануари 1839 година во Штип – Македонија. Овој податок го сретнуваме речиси во сите извори. Сепак, во неговите „Автобиографични белешки“ (*Историски архив* при Народната библиотека „Кирил и Методиј“, фонд N° 111, арх. ед. 369, л. 540) тој спомнува дека е роден во 1840 г. Израснува во занаетчиско-ковачко семејство. Своеото образование го добива најпрво во ќелијното училиште, а потоа во новото заемно училиште. Заемното училиште било основано од штипскиот учител Павле Грозданов, кој е основоположник на првото световно народно училиште во Штип (Штип низ вековите, 1986, книга прва, Штип, 351). Како негов ученик, покрај образованието, Ј. Ковачев се здобива и со педагошко искуство како негов помошник. Тоа извршило големо влијание да се оддаде на самостојна учителска дејност.

Така, на 16-годишна возраст учителствува во Гнилање, каде што работи четири години (1855-1859). Овде ги формира своите погледи кон светот. Покрај учителската работа врши запис на народни умотворби, пее во црковен хор, размислува за реформа на учебните методи. Во тоа време, почувствувал потреба и стремеж да го продолжи своето образование. Па така, решил како питомец на гнилањската црковно-училишна општина да замине на школување во Русија. Но, од непознати причини, наместо да учи во Русија тој е префрлен да учи во Белградската духовна семинарија (академија). Во периодот од 1860 до 1863 година се здобива со средно богословско – педагошко образование. Овде се запознава со некои современи педагошки методи на наставна работа, кои се преземени од западните земји.

По завршувањето на Духовната семинарија во Белград заминува во Киевската духовна академија. Покрај духовните науки ја изучува педагогијата и историјата. Тој се запознава со делата на најголемите руски педагози меѓу кои и со делото на основачот на руската педагогија Константин Димитриевич Ушински. Како одличен студент добива стипендија од фондацијата на познатиот Васил Евстатијев Априлов. За време

на студирањето пројавува голем интерес кон работата на т.н. *гласовна (звучна) метода*. За таа цел посетува училишта, ја следи новоиздадената литература и ги збогатува знаењата за таа метода. Паралелно со идеите на руските педагози, Ј. Ковачев восприема погледи и од западноевропските научници, кои во тоа време биле популарни во Русија. Така јасно се гледа во предговорот на „*Школска педагогија*“ (1873 г.) каде што тој пишува, дека при создавањето на таа книга користи трудови од француски, германски и руски педагози од таа област.

Педагошка дејност

По завршувањето на Киевската духовна академија, во учебната 1867/1868 г. од бугарскиот одбор во Одеса е испратен за учител во класното училиште во бугарското гратче Габрово. Веднаш со пристапувањето на работа тој се зазема да ја исполни задачата со воведување на новата како што тој ја нарекувал *нагледна и гласовна (звучна) метода*. За таа цел со неа тој ги запознава учителите од Габрово со говорни разјаснувања и практични лекции. Тој непосредно раководи со целата работа во училиштето. Структурата на училиштето се променува од корен соодветно на потребите на *гласовната (звучната) метода*. Резултатите од новиот учител се согледуваат и за него зборува целиот град. Тоа го свртува вниманието на турските власти, посебно гимнастичките вежби, кои изгледале како воена подготовка на народот. Па така, Мидхад паша, управител на Русенскиот вилает, лично го протерува учителот Јосиф Ковачев во неговиот роден Штип. Истата година тој станал учител во штипско Ново Село, каде тогашното училиште го реформира во класно.

По предлог на граѓаните, во 1869 г. Ј. Ковачев преминува во училиштето во Штип и овде ја започнува својата педагошко-реформаторска дејност. Од забелешките на неговиот ученик – Саранов (бугарски учител), во наставниот план биле застапени следните предмети: 1. Веронаука (Вероучение), 2. Библиоведение (Библиведение), 3. Црковна историја (Црковна историја), 4. Педагогија (Педагогика), 5. Географија (Географија), 6. Естетика (Естетоведение), 7. Бугарска историја (Бълг. историја), 8. Сеопшта историја, 9. Политичка економија (Политическа економија), 10. Бугарски јазик (Бълг. език), 11. Словесност, 12. Аритметика и 13. Геометрија (Геометрија). Поради вклученоста на богословските и педагошките предмети, ова училиште уште било наречено и *Педагошко-богословско училиште*. Ова, всушност, била ПРВАТА СТРУЧНА, ПРОФЕСИОНАЛНА УЧИЛИШНА УСТАНОВА од таков вид во Македонија, која подготвувала учители и свештеници. Со ова дело, со право можеме да забележиме, Ј. Ковачев станува основоположник на

педагошкото образование во Македонија. Ј. Ковачев овде ја исполнува улогата на главен учител и како таков работи три години. Тој за првпат ја вовел *гласовната метода*, како и предметниот систем на настава.

Забележително е и неговото настојување да се обрне внимание на практичната обука за идните учители. Па така, учениците од горните класови под негово раководство држеле часови во основното училиште. Во 1871 година завршува првата генерација учители, кои на крајот од годината полагаале јавен завршен испит во кој биле вклучени теоретски и практични предмети.

Исто така, Ј. Ковачев отвора Неделно училиште за возрасни, води курсеви по трговско сметководство, изнесува лекции пред граѓаните на различни теми. Покрај тоа, организирал и педагошко-методски курс за учителите за примена на *гласовната метода* во училиштата. Меѓу големиот број учители кои го завршиле овој курс од Македонија и Бугарија во 1869 г., бил и учителот Арсени Костенцев кој престојувал во Штип три месеци (Кантарџиев, Р. 1965, *Македонско преродбенско училиште*, Скопје, 134).

Високо оценет како педагог-реформатор, тој е назначен за училиштен инспектор во Кустендилската епархија. Тоа се случува во 1872 г., кога Ј. Ковачев станува прв училиштен инспектор кој се заземал со сериозна реформаторска дејност. Во кустендилските училишта го воведува истиот ред од штипското училиште. За помалку од една година, Кустендил се претвора во ново средиште за распространување на *гласовната метода* и класниот систем на обучување. Покрај тоа, Ј. Ковачев воведува новини и во женското училиште. Во исто време размислува во Кустендил да отвори Духовно педагошко училиште. Ваквата реформаторска дејност го привлекува вниманието на турските власти. Па така, Ковачев бил принуден да ја напушти работата и повторно да се врати во Штип. Во ова време тој пишува некои од неговите значајни педагошки трудови и ги подготвува за печат (Кантарџиев, Р. 2002, *Историја на образованието и просветата во Македонија*, Скопје, 311).

На 5 јули 1874 г. прилепската општина го поканува Јосиф Ковачев да ја преземе грижата за развитокот на училиштата во градот Прилеп. Причина за ваквата покана е амбицијата на општината да создаде прилепско училиште кое ќе биде расадник за науката и просветата во западна Македонија, односно кое ќе подготвува учителски сили за градовите и селата. Ковачев одговорил позитивно и на 18 јули 1874 г. се вработил како главен учител и директор во прилепското училиште. Неговата плата изнесувала 120 лири и бесплатен стан. Со својата подготовка и работа Ковачев ги оправдал надежите на прилепската општина.

Раководењето со училиштата како со просветата, школството, така и со културата во втората половина на XIX век во македонските црковно-училишни општини било доверено на едно општинско управно тело, т.н. *училиштен одбор (училишно настоятелство)*. Ј. Ковачев, како директор, му предложил на училишниот одбор да ги прегради двете големи крила (салони) со по три училници од општинското училиште. Во него се собирале учениците во одделенија и класови и секој учител имал самостојна класна училница. Во две училници се поместувале класовите - по два класа во училница, раководени од четири учители М. Ковачев, Н. Ганчев, П. Орлов, В. Пападопуло. Во други две училници биле поместени горните одделенија од основното училиште, раководени од Стефан А. Зограф и Григор Алексиев (прилепчани), а во останатите две училници т.н. ученици звукари, раководени од Пере Ачев и Коне Устаилиев (прилепчани). Подоцна биле изградени уште две училници во ходникот, каде што учеле забавачињата и женското училиште, раководени од Сава Палашева и Зах. Манасиева. Освен тоа, по предлог на Ковачев за училиштето биле обезбедени и наставни помагала – глобус, географска карта, слики и др. Била составена и нова наставна програма. Во класното училиште имало четири класа и се предавале следните предмети: 1. Бугарска граматика и словенски преводи (Българска граматика и славянски преводи), 2. Аритметика и бугалтерија (Бугалтерија), 3. карактеристики и практична геометрија (чертние и пракрическа Геометрија), 4. Географија внатрешни врски кон ест. историја (География въ свръзка съ ест. История), 5. Популарна физика, 6. Бугарска историја со општ преглед на општата историја (Българска история съ общъ преглед върху всеобща история), 7. Општа црковна историја со обреди (Обща црковна история съ обрядословие), 8. Простран Катахизис со вовед во св. писмо (пространенъ Катихизисъ съ въведение въ св.писание), 9. Методологија за почетна обука (Методика за първоначалното обучение), 10. Турски јазик (Турски езикъ), 11. Грчки јазик (Гръцки езикъ), 12. Псалтикија – пеење (Псалтикија - пэние)

Во училиштето Ј. Ковачев прв ја вовел *гласовната метода*. Тој држел честопати пробни лекции во присуство на сите предавачи од основните училишта за да ја осознаат и усвојат новата метода. Оваа метода ја пренесувал со голема страст, ентузијазам и умеене. Ковачев им давал предност на богословските предмети, па училиштето заличувало на семинарија. Овде паралелно со црковното пеење (псалтикија) во училиштата го вовел и пеењето со световна содржина. Ова пеење го предавал според руската (киевската) црковна традиција. Новина претставува оформувањето на црковниот хор составен од учениците кои вежбале редовно во црквата *Св. Благовештение* во Прилеп.

Испитите и годишните приредби се одвивале на отворено во училишниот двор, пред многу народ и во присуство на офицери од турската власт. Имало столови за поканетите гости, за публиката, а на средина од училишниот двор стоела покриена голема маса. На неа стоеле раскошни вазни со букети цвеќе. Се испитувале учениците според Законот Божји, решавале задачи, раскажувале за Европска и Азиска Турција, читале, преведувале и пишуваале на турски, читале и преведувале на грчки и на крај читале слово по турски, со пофалби за султанот и неговите административни и воени чиновници како и за градските турски првенци. На крај се пееле песни.

Ковачев во Прилеп останал три години, од 1874 до 1877 г. Неговата грижа за издигање на прилепското училиште била добро оценета. Ковачев бил пофален и во Цариград. Меѓу другото за првпат училишното настојателство таа година (1874/1875) дало извештај за текот на учителското дело. Таа година биле обучени околу 600 ученици, со 10 учители на кои им се плаќале 38,520 гроша. На учителите со вишо и средно образование им се плаќале од 12,960 до 4.500 гроша.

Назначувањето на учителите во прво време било усно, а подоцна со договор. На чело на училиштата стоела општината која се грижела за средствата. Главниот извор за училишниот буџет била црквата. Училишното настојателство кое било тричлено имало грижа да ги снабди училиштата со помагала, огрев, да се грижи за покуќнината, за обновување, но исто така давало и мислење за дејноста на учителите.

Во 1877 г. била една од најтешките години за учителите. Тоа било времето на руско-турската војна. Бурата се приближувала и кон Прилеп. Секој ден низ градот минувале арнаутски башибозуци. Властите будно го следеле секое движење на учителите и градската интелигенција, па така еден ден Ковачев како руски воспитаник бил уапсен и одведен во Солун. Од затворот бил ослободен благодарение на влијателни Евреи и негови пријатели од Солун. Исклучителна помош му укажуваат и прилепчани (Трајчев Ѓ. (1925), *Град Прилеп, Историја, географски и стопански преглед*, Софија, 116-118).

По ослободувањето од затвор, се враќа повторно во Штип. Цела година е без работа и од страв од нови притисоци и заплашувања одлучува да пребега во тогаш ослободената Бугарија.

Јосиф Ковачев во Бугарија зазема високи и одговорни позиции како: началник на Народното просветителство во Пловдив (1878 г.), училиштен инспектор во Софиската околија (1879 г.), народен претставник во Конститутивното собрание во Трново, претседател на Општинскиот совет, главен секретар на Министерството на просвета, член на Државниот совет

(1881 г.), градоначалник на Софија и претседател на Градска комисија (1885-1887 г.). За време на отворањето на Вишото училиште во Софија (денес Софиски универзитет „Св. Климент Охридски“) во 1888 г. станува првиот професор по педагогија на Катедрата по педагогија и предава: социологија, историја на педагогија и педагошка психологија. Овде работи до крајот на животот. Во 1895 година на Вториот македонски конгрес е избран за потпретседател на Врховниот македонски комитет. На Третиот македонски конгрес следната година повторно е избран за потпретседател на Комитетот, а од март до јуни 1897 година е негов претседател.

Дека Јосиф Ковачев бил високоценета личност согледуваме и во книгата *Бугарија 20 век (алманах)*, во која е изложен дел од одржаната седница (28 мај 1880 г.), на Второто обновено Народно собрание. На седницата било одлучувано за името на бугарските пари. Во расправата учествувал и Јосиф Ковачев, кој предложил: „Франкот не е чисто народно нарекување. Чисто народно нарекување е лев“¹ Неговиот предлог бил прифатен и од тогаш бугарската парична единица се здобива со името „лев“.

Благодарение на својата разнобразна педагошка и општествено-културна дејност, Ј. Ковачев се здобива со голем авторитет како кај студентите, така и во општеството.

Книжевна дејност

Освен со педагошка и општествена, Ј. Ковачев се занимава и со книжевна дејност. Едвај 30-годишен, тој веќе успева да состави два педагошки прирачници. Треба да се забележи дека овие дела се создадени во најтесна врска со предавачката и организаторската дејност како педагог.

1. ШКОЛСКА ПЕДАГОГИЈА или методика за учителите на народните школи (ШКОЛСКА ПЕДАГОГИЈА или методическо ръководство за учителите на народните школи). Книгата е составена, кога Ј. Ковачев бил учител во Штипското педагошко училиште и негов директор. Завршена е во 1872 г., а издадена е од Д. В. Манчев во 1873 г.
2. БУГАРСКИ БУКВАР ПО ЗВУЧНАТА МЕТОДА ЗА НАРОДНИТЕ ШКОЛИ со 17 нагледни слики и 48 црти (БЪЛГАРСКИ БУКВАР ПО ЗВУЧНАТА МЕТОДА ЗА НАРОДНИТЕ ШКОЛИ, с 17 нагледни картини и 48 шарки). Составен е во 1872 г. Изграден е преку процесот на неговата работа како учител. Истиот буквар е издаден во 1875 г. На Ј. Ковачев му се припишува и друг БУКВАР ПО НАГЛЕДНА И ГЛАСНА МЕТОДА, с 15 картини и 3 образа в текста, издаден во Виена преку 1874 г.“. Тој истовремено излегол и во Пловдив, Русе и Велес, и претрпел 5 изданија до 1885 година.

1) Авторски колектив, (1999 г.), Българија 20 век (алмнах), Труд, 381 ISBN 9545281464

3. УПАТСТВО ЗА ОСНОВНАТА ОБУКА ЗА ЧИТАЊЕ И ПИШУВАЊЕ ПО „ЗВУЧНАТА МЕТОДА“ (РЪКОВОДСТВО ЗА ПЪРВОНАЧАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ ПО ЧЕТЕНЕ И ПИСАНЕ ПО „ЗВУЧНАТА МЕТОДА“). Издадено е 1879 г. Во него тој ја изложува методата, по која работел и која тој ја пренел од Русија.
4. ЗА ОРГАНИЗАЦИЈАТА НА НАРОДНИТЕ ШКОЛИ (ВЪРХУ ОРГАНИЗАЦИЈАТА НА НАРОДНИТЕ ШКОЛИ). Статија која заземала место во едно од најсериозните списанија во тоа време - *Периодическо списание* (година I, кн. 9-12, 1876 г.), орган на *Бугарското книжевно друштво* (*Българското книжовно дружество* идната *Българска академия на науките*). Таа публикација е забележителна со оригиналните идеи на авторот.
5. ЕДНО МИСЛЕЊЕ ЗА ЗАЕДНИЧКИОТ ЈАЗИК И ПРАВОПИСОТ КАЈ НАС (ЕДНО МНЕНИЕ ВЪРХУ ОБЩИЯ ЕЗИК И ПРАВОПИСАНИЕ У НАС). Статија отпечатана во списание „Ден“ (бр. 16-17 од јуни 1875 г.). Пишувана е по повод на една критичка белешка за букварот на Ј. Ковачев, поместена во весникот „Напредок“ (в. „Напредък“).

Во 1888 г. Ј. Ковачев ја преведува од француски јазик книгата „Експериментална политика“ од Л. Донат - француски општественик со либерални политички погледи. Последните години од животот ги посветил и во служба на делото за ослободувањето на Македонија.

На 31 декември 1898 год., Јосиф Ковачев починал. Тој оставил 20.000 лева на военото училиште. Својата огромна библиотека ја остава на солунската машка гимназија и на цариградската духовна семинарија (Албумъ, 1931 г. *Борческа Македонија*, Софија).

Јосиф Ковачев е реформатор кој ги согледал слабостите и успехите на народното училиште. Неговото сознание за недостаток на учебници во споредба со напредните европски земји го поттикнува да создава. Тој се водел со идејата да го реорганизира народното училиште во модерно, за идните граѓани да стекнат образование на европско ниво.

Забележително е тоа што сложеноста на образовните проблеми тој ја насочува кон основното училиште – најблиска и најдостапна за народот училишна институција. Ковачев посветува многу внимание да ги подобри методите на описменување во основното образование. Тој сфатил дека правилното и брзо описменување на децата и народот е прва и решавачка стапка кон реформите на образованието и демократизирањето во културата. Во таа смисла Ј. Ковачев го следи патот на педагозите демократи: Коменски, Пестлоци, Ушински и други, кои ги разработуваат

пред сè проблемите во основното образование. Како автор на педагошки трудови тој се раководи со идејата да создаде целосен педагошки систем.

Делото на Јосиф Ковачев претставува прекрасен пример за тоа колку можности и бесконечна сила носи новото во учењето и животот.

Користена литература

Собрание на Општина Штип, (1986 г.), *Штип низ вековите*, книга прва, Штип, 351

Кантарциев, Р. (1965), *Македонско преродбенско училиште*, Скопје, 134

Кантарциев, Р. (1985), *Македонско преродбенско училиште*, второ дополнето издание, Скопје

Кантарциев, Р. (2002), *Историја на образованието и просветата во Македонија*, Скопје, 311

Трајчев Ѓ. (1925), *Град Прилеп, Историја, географски и стопански преглед*, Софија, 116-118

Авторски колектив, (1999 г.), *България 20. век (алманах)*, Труд, 381 ISBN 9545281464

Албумъ, (1931 г.) *Борческа Македония*, Софија